

KAI ANIER • MAIA MULDMA

# MUUSIKAMAA LOOD

IV KLASSI MUUSIKAÕPIK



RIINA TURI PILDILOOD

Kirjastus Koolibri kinnitab: õpik vastab põhikooli riiklikule õppekavale.

Retsensendid: Anne Ermast, Kadi Härma, Inge Lahtmets  
Peatükkide alguslood kirjutas Riina Turi  
Pildid joonistas Riina Turi

Fotod:

Kaanepilt Koolibri pildipank; lk 10 Koolibri pildipank, ap Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum; lk 16–17 Koolibri pildipank; lk 20–21 Koolibri pildipank; lk 26 Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum; lk 28–29 Koolibri pildipank; lk 30 Wikimedia Commons; lk 31 Urmas Luik / Pärnu Postimees / Scanpix; lk 35 ü Koolibri pildipank, a Ülo Udumäe; lk 41 Kris Moor; lk 44–45 Koolibri pildipank; lk 45 Liis Treimann / Postimees / Scanpix; lk 47 Arno Saar / Õhtuleht / Scanpix; lk 50 Koolibri pildipank; lk 54 Koolibri pildipank; lk 57 üv Harri Rospu / RO Estonia arhiiv, ük ja üp Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum, a H. Saarne, a Harri Rospu / RO Estonia arhiiv; lk 59 üv Harri Rospu / RO Estonia arhiiv, ük Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum, üp Arno Saar / Õhtuleht / Scanpix, av Alan Proosa / Vanemuine, ap Harri Rospu / RO Estonia arhiiv; lk 61 ü Harri Rospu / RO Estonia arhiiv, a Yui Mok / Scanpix; lk 63 üv Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum, ük ja üp Harri Rospu / RO Estonia arhiiv, av Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum, ak ja ap Harri Rospu / RO Estonia arhiiv; lk 64–65 Koolibri pildipank; lk 70 ü Kristjan Teedema / Postimees / Scanpix, a Koolibri pildipank; lk 71 Koolibri pildipank; lk 72 Peeter Langovits / Postimees / Scanpix; lk 74–75 Koolibri pildipank; lk 77 Kristel Üksvärav; lk 78–79 Scanpix; lk 80 Elmo Riig / Sakala / Scanpix; lk 83 Maia Muldma; lk 87 Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum; lk 92 Wikimedia Commons; lk 93 Scanpix; lk 95 Koolibri pildipank; lk 96 Wikimedia Commons; lk 97 Koolibri pildipank; lk 98 Koolibri pildipank; lk 99 Koolibri pildipank; lk 100 Wikimedia Commons; lk 101 üv Aivar Kullamaa / Ajakirjade Kirjastus / Kroonika / Scanpix, üp Sergey Ponomarev / Scanpix, av Mihkel Maripuu / Postimees / Scanpix, ap Luca Bruno / The Associated Press / Scanpix; lk 111 Koolibri pildipank; lk 112–113 Koolibri pildipank; lk 114–115 Koolibri pildipank; lk 117 Koolibri pildipank; lk Andres Haabu / Postimees / Scanpix; lk 121 v ja k Alan Proosa / Vanemuine, p Neeme Aria / Vanemuine; lk 122 ü Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum / L. Nurmik, a Peeter Langovits / Postimees / Scanpix; lk 124 ü Wikimedia Commons, a Aldo Luud / Vanemuine; lk 128–129 Koolibri pildipank; lk 132–134 Elmo Riig / Scanpix; lk 136–137 Koolibri pildipank; lk 137 üv Vahur Lõhmus, üp Ekspress Meedia, a Marilyn Leenurm; lk 138 ü Jana Klomann, k Ülo Josing, a Jaan Krivel; lk 140 üv Siiri Padar, ük Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum, üp Peeter Langovits / Postimees / Scanpix, kv Kaupo Kikkas, kp Mati Hiis, av Jaan Krivel, ap Aldo Luud; lk 142 ü Eesti Noorte Segakoor, a Kaupo Kikkas; lk 143 Koolibri pildipank; lk 148–149 Koolibri pildipank; lk 151 erakogu; lk 154–155 Koolibri pildipank; lk 160–161 Koolibri pildipank.

Noodigraafika: Ene-Reet Ehala  
Laulude harmoonia konsultant: Anne Ermast  
Toimetaja Ilme Rääk  
Küljendaja Mai Suvi  
2., ümbertöötatud trükk

Tallinn, 2022  
ISBN 978-9985-0-4901-3

© Kai Anier, Maia Muldma, 2022  
© Kirjastus Koolibri, 2022

Kõik õigused on kaitstud. Ilma autoriõiguse omanike eelneva kirjaliku loata pole lubatud ühtki selle õpiku osa paljundada ei elektroonilisel, mehaanilisel ega muul viisil.

Kirjastus Koolibri  
Hiiu 38, 11620 Tallinn  
www.koolibri.ee

# HEA SÖBER!

Läheme taas rändama Muusikamaale, mis on tulvil helisevaid hääli ja häälekaid helisid, reipaid rütme ja mõtlikke meloodiaid. Maale, kus kaiguvad mitte ainult kooli- ja jõulukellad, vaid kõlisevad kurekellad ja laulavad liivakellad. On juba kord nii seatud, et maailmas on kõik omavahel seotud – ka muusika kaudu. Sest muusika on keel, mis ei vaja tõlkimist. Ja Muusikamaa on maa, millel pole piire.

„Muusikamaa lood“ peidab endas kõige erinevamaid lugusid. Eelkõige on need muusikalised lood – laululood, pillilood ja tantsulood ning uute teadmiste tekkelood. Aga ka heliloojate elulood ja õpetliku ivaga mõistulood. See raamat toob sinuni nii mõnedki maailmamuusika menulood. Ei puudu ka jutulood ja pildikestes jutustatud naljalood. Vaat nii on lood!

Kuid veel enne, kui see järjekordne avastuslugu sinu jaoks algab, vaata üle ja jäta meelde tingmärgid, millest igapähele on samuti oma lugu.



Saad laulda noodist astmenimedega



Saad mängida kandlel



Täida töövihikut



Saad mängida plokkflöödil



Tuleta meelde



Saad mängida plaatpillil



Kuula muusikat õpiku CD-lt



Vanarahva tarkus



Mõistulugu arutlemiseks



Hea teada



Kuula ja vaata YOUTUBE'ist

**Mõiste** seletus asub sõnastikus

Laulude tähestikuline register aadressil [klb.ee/Hj](http://klb.ee/Hj)

**L**ooduse aastaringil on varuks mitte ainult rikkalik värvipagas, vaid ka külluslik helisalg. Sealt pillab ta killukesi, mida Muusikamaal rändajad üles korjavad ja – vahel tõsimeeli, vahel naljatledes – noodikirja talletavad.

Puude võitlus tormituulega ja vihmapiisa langemine sinu ninaotsale, kuldse viljapõllu lainetus ja esimese kevadõie naeratus päikesele – kõigest sellest koosnebki looduse laul. Muusikal on sealjuures võime edasi anda nii hääli kui ka värve, nii rütmi kui ka meeleolu.

Küllap kuuleb ja kuulab igaüks meist vahetevahel, kuidas loodus laulab. See laul saadab meid kõikjal ning on iga päev uus ja kordumatu.

Kujutle suvepäeva mererannal või sügisõhtut pargis, kevadhommikut metsas või talveööd lagedal väljal. Mida kuuled? Igal ajal ja igas paigas on loodusel oma eriline muusika. Tuleb ainult osata seda märgata.



**Kuula muusikapala. Millest jutustab see muusika?**



## SAMBLALÕHNALINE LAUL

Õrnalt

Muusika Priit Pajusaar, sõnad Leelo Tungal

Lä-hen  
ja - hi - le päe - va - koer-te - ga, ku - re - kel - lad mul käe - var - te  
üm - ber. Mul on põl - lud kõik tuu - le - kaer-te - ga, mul on  
nu - gi - se naab - ru - ses kam - ber. Hii - re - her - nes - test sup - pi teen



pe-re - le, ja - lus vään - le-mas kas - si - ta-pud. Öu - es

loi - ku-dest - pruu - ni-dest me-re-dest - päi-ke pa-la - va kee-le - ga

**Refrään**  
la - kub. Mul - le lau - la - vad öö - met - sa - vii - u - lid, põd - ra -

mo - kad mull' an - na - vad mu - si ja on trii - ki mu mõ - te - te -

rii - u - lid samb - la - lõh - na - seid mä - les -

1., 2. F tu - si. 2. Lä - hen - tu - si.  
3. Mul on

3. Mul on takjatest nõöbid ja pagunid, käokingad mul kitsad on jalas. Ja mu sõbrad on varblasetragunid ja mu vaenlased külmsilmsed kalad.

**Refrään:** :: Mulle laulavad ... ::

**Jutusta oma viimatisest metsaskäigust.**

**Kui oleksid helilooja, millisest looduselamusest kirjutaksid laulu?**



klb.ee/Wi



## ÕPITUD RÜTMIVORMID JA ASTMED

Helivältuste ja helikõrguste tähistamiseks muusikas kasutatakse kogu maailmas kokkuleppeliselt märke, mida nimetatakse **nootideks** (♩, ♪, ♫, ♬, ♮), ning vaikushetkede tähistamiseks märke, mida nimetatakse **pausideks** (♫).

TA-A (2 pulsilööki)

TA (1 pulsilööki)

TI-TI (1 pulsilööki)

TI-RI-TI-RI (1 pulsilööki)

TA-A-A (3 pulsilööki)

TAI-RI (1 pulsilööki)


TA (1 pulsilööki)

Paus – kreeka keeles *pausis*,  
 ladina keeles *pausa* –  
 katkestus, peatus,  
 puhkus





## MEETRUM JA TAKTIMÕÖT

Muusikapala või laulu kõik pulsilöögid on võrdse pikkusega, kuid mõned neist on rõhulised ja mõned mitte. Rõhuliste pulsilöövide korrapärasest kordumisest nimetatakse **meetrumiks**. Meetrumi järgi määratakse **taktimõõt** ja jagatakse noodid taktijoonte abil taktidesse. Muusikamaal oled juba tutvunud muusikaga, mis on kirjutatud 2-, 3- ja 4-osalises taktimõõdus, kus ühe pulsilöögi pikkus on  noot.



$\frac{2}{4}$   $\frac{3}{4}$   $\frac{4}{4}$  – taktimõõdu ülemine number näitab, mitu pulsilööki on ühes taktis.  
 $\frac{4}{4}$ ,  $\frac{4}{4}$ ,  $\frac{4}{4}$  – taktimõõdu alumine number näitab, kui pikk on üks pulsilöök.

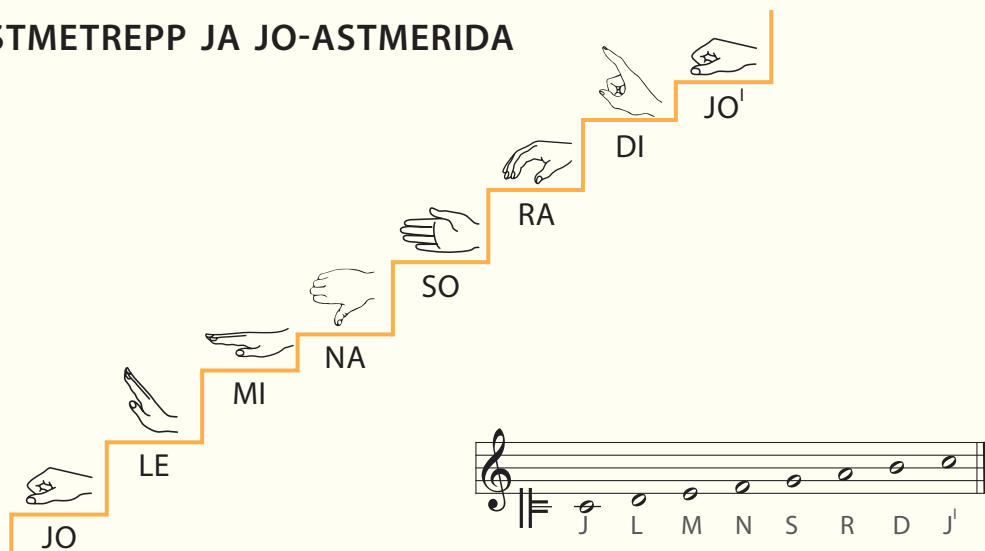
Esita rütmiharjutused kehapillil ja ütle rütmisilpe kaasa.

4-osalist taktimõõtu tähistatakse ka tähega C.





## ASTMETREPP JA JO-ASTMERIDA



Laula astmerida ja näita käemärke kaasa.

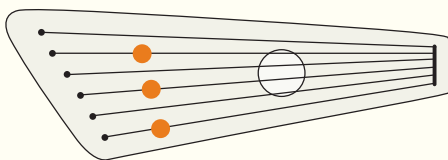
**JO-vöti** (  $\text{||}\text{F}$  ) – märk, mis näitab JO-astme asukohta noodijoonestikul



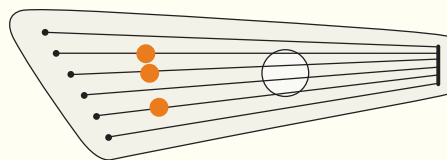
## KANDLEMÄNGU VÕTTED

Muusikamaal rännates võib kuulda kõrvuti kõlamas moodsat muusikat ja vanu rahvalaule, nüüdisaegseid instrumente ja muistseid pille. Tuleta meelde juba õpitud kandlemängu võtteid.

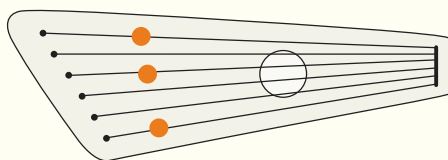
Märgistus noodis – ①



Märgistus noodis – ⑤



Märgistus noodis – ⑤



● Vasaku käe sõrmede asend keeltel



KÕIK, MIS TEED, TEE HÄSTI.



Milline on laulu taktimõõt ehk meetrum?  
Plaksuta laulu rütmi ja ütle rütmisilpe kaasa.



## KELLAKAANON



Erksalt

1 1 *p*

Sei - na - kell käib pik - ka - mi - si: tik - tak, tik - tak.

2 1

Lau - a - kell käib kii - re - mi - ni: tik - tak, tik - tak, tik - tak, tik - tak.

3 1 *f*

Tas - ku - kell käib häs - ti kii - relt: ti - ki - ta - ki, ti - ki - ta - ki, ti - ki - ta - ki, tik.

Esitage laul kaanonina.



**Kaanon** – mitmehäälne muusikapala, milles kõik hääled esitavad üht ja sama viisi, kuid alustavad erineval ajal.



Õpilane tõusis keset tundi püsti ja teatas valjusti: „Õpetaja, ma ei saa teie sõnadest aru!“ Õpetaja lausus tasakesi: „Tule lähemale!“ Õpilane tuli lähemale. „Istu!“ ütles õpetaja. Õpilane istus. „Ja sina räägid, et ei saa minust aru?“ imestas õpetaja.





## RÜTMIPILLE KOGU MAAILMAST

Rütmipillidel saad alati ise musitseerida. Võid luua **rütmi-ostinato**´sid, et esitada nende saatel laule ja luuletusi ning tunda rõõmu koosmängimisest.



*Cabasa*  
(loe: kabasa)



*Caxixi*  
(loe: kašiši)



*Djembe*  
(loe: džembe)



*Guero*



Triangel



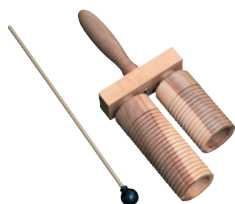
Kuljused



Marakad



Metall-*agogo*  
(loe: agoogo)



Puu-*agogo*



Tamburiin



Võrutrumm



Kastanjetid



Kõlapulgad



Puulusikad



Jauram

Mängi iga rütmipilli ja iseloomusta selle kõla.



Esita laulu rütm kehapillil: ♩ – rinnapats, ♩ – käteplaks, ♩ ja ♩ – jalamats.  
 Ütle rütmisilpe kaasa.



## NOODITUNDJA



Kindlameelselt

Muusika ja sõnad Tuudur Vettik

Musical score for the song "Laulu rütm kehapillil". The score is written in 4/4 time and includes lyrics in Estonian. The lyrics are: Lau-lu-tun-nist ko-ju min-nes, oi, oi, oi, oi, tu-li meel-de mul LE-JO-DI-RA-SO - SO, tu-li meel-de, et LE o-li kõr-gem kui JO ja et kõik mei-e laul - si-me JO-LE-MI-NA-SO. Tu - li JO

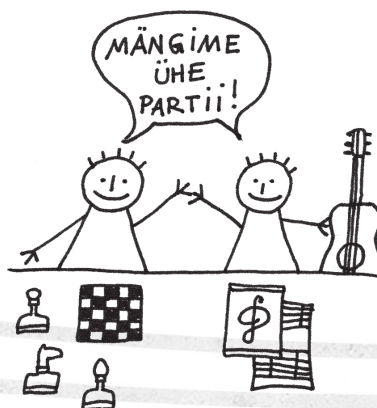
Mängige rütmipartituuri koos lauluga.

partituur

- tamburiini partii
- agogo partii
- cabasa partii
- guiro partii

**Partituur** – üksteise all asuvatele ridadele või noodijoonestikele kirjutatud muusikainstrumentide **partiid**.

Kui hea nooditundja oled sina?

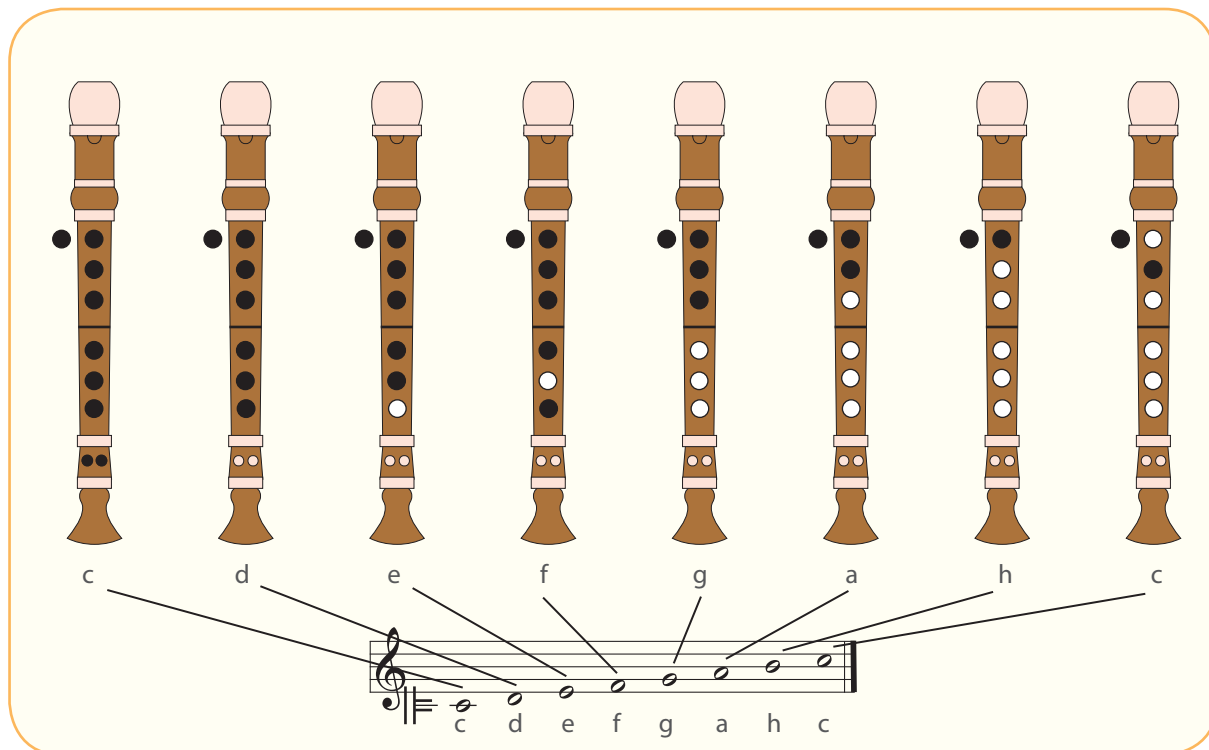


## JÄTKAME PLOKKFLÖÖDI MÄNGUVÖTETE ÕPPIMIST

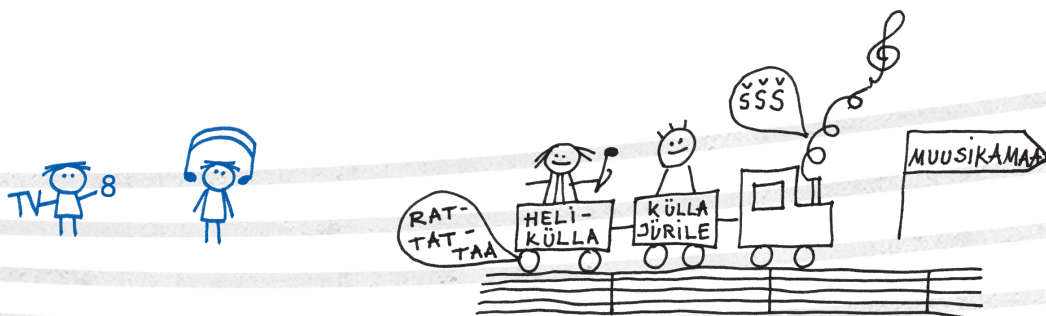
Hoia plokkflööti kahe käega nii, et vasak pöial katab pilli all oleva augu ehk ava ja pill toetub parema käe pöidlale.

Piltidel tähistavad mustad täpid sõrmedega kaetud avasid. Õige kõrgusega heli tekitamiseks tuleb avad hoolikalt sõrmedega sulgeda.

Igale helikõrgusele vastab üks mänguvöte. Kolm mänguvötet õppisid sa selgeks juba kolmandas klassis. Kui omandad kõik võtted, saad mängida noodist õpikus olevaid laule, mille  $\text{||}\text{F}$  asub esimesel alumisel abijoonel.



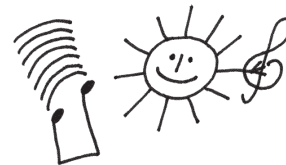
Mängi sulle juba tuttava laulu viisi.







**Sidekaar** – kaarekujuline noodikirja märk, mis ühendab eri kõrgusega noote. Ühte silpi tuleb laulda vastavalt sidekaarega ühendatud nootidele.



ÜKSKORD PÄRAST  
APLAUSITORMI NÄHTI  
MUUSIKATAEVAS  
SEITSMEVÄRVLIST  
SIDEKAART!

Jä - ä ve - el



## KUNSTNIK SÜGIS



Mõnusalt

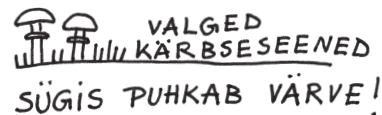
Muusika ja sõnad Kaari Sillamaa

1. Sü-gis as - tus, vär - vid käes, ü - le pi - kast pil - ve - mäest.  
Su - ve va - lit - sus on lä - bi, jää veel hil - jaks, küll on hä - bi!

- Sügis töötab, segas värve, vahel istus, puhkas närve. Pilvekannust vihma kallas, nii said seemned metsa alla.
- Värvid viimaks otsa said, rahule ka kunstnik jäi. Ei või aga tulla uni – tööd on lume tulekuni.



HALL  
TAEVAS



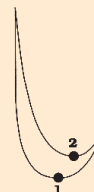
VALGED  
KARBSESEENED  
SÜGIS PUHKAB VÄRVE!

Laula ja dirigeeeri kaasa.

Loo laulule rütmiostinato ja esita sellega laul.

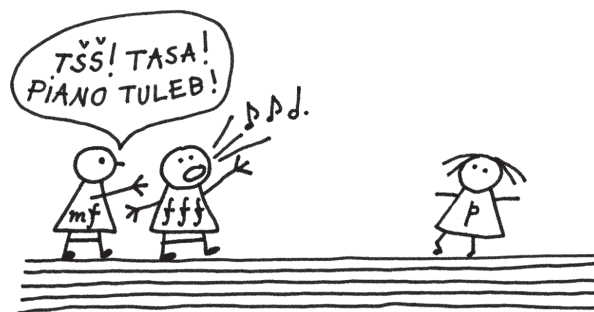


2-osalise taktimõõdu dirigeerimise skeem



## DÜNAAMILISED VARJUNDID

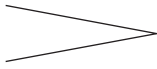
Nagu juba tead, on muusika üheks oluliseks väljendusvahendiks **dünaamika** ehk helitugevus ja selle muutumine. Dünaamika võimaldab heliloojal muusika meeleolu paremini edastada ja kuulajal kergemini mõista. Dünaamikat tähistatakse itaaliakeelsete terminite ja märkide abil.

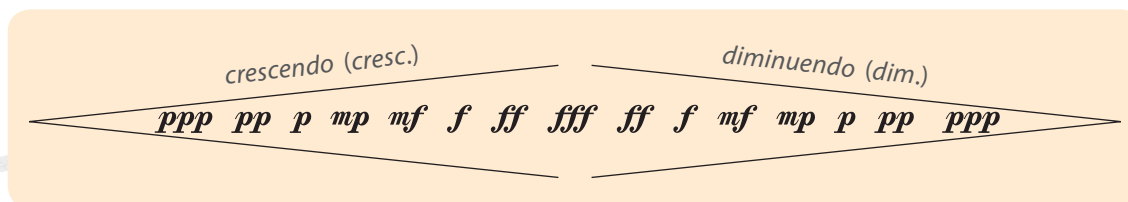


Itaaliakeelne termin	Termini lühend	Eestikeelne seletus
<i>piano pianissimo</i>	<i>ppp</i>	ülivaikselt
<i>pianissimo</i>	<i>pp</i>	väga vaikselt
<i>piano</i>	<i>p</i>	vaikselt
<i>mezzo piano</i>	<i>mp</i>	poolvaikselt

<i>mezzo forte</i>	<i>mf</i>	poolvaljult
<i>forte</i>	<i>f</i>	valjult
<i>fortissimo</i>	<i>ff</i>	väga valjult
<i>forte fortissimo</i>	<i>fff</i>	ülivaljult

Järkjärgulist helitugevuse valjenemist tähistatakse noodis märgiga  või sõnaga **crescendo** (lühendatult **cresc.**).

Järkjärgulist helitugevuse vaibumist tähistatakse noodis märgiga  või sõnaga **diminuendo** (lühendatult **dim.**).





Punkt noodi järel pikendab selle noodi vältust poole võrra.  
Punkt kirjutatakse alati noodist paremale. Kui pikendatav noot asub noodijoonel, kirjutatakse punkt sellest veidi kõrgemal asuvasse vahesse.

$$\text{TA-A-A} = \text{TA-A} + \text{TA}$$



## SÜGISE LAUL



Jutustavalt

Böömi viis, eestikeelsed sõnad Kaari Sillamaa

*p*

*mf*

*p*

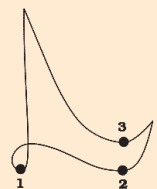
2. Sajusel, sombusel hommikul päikese katab uduloor, hämaras kiigub üks latern, see valgust vaid toob.  
∴ Kevad lahti lööb pungad taas, suvel õites on mets ja aas, hällilauluna kord sügistuul uinutab maa. ∴

Punktiga saab pikendada ka pausi.

Esita laul, jälgides dünaamika märke.  
Dirigeeri kaasa.  
Kirjelda aastaegade värve.



3-osalise taktimõõdu dirigeerimise skeem.





Loe luuletust, muutes hääletugevust (dünaamikat).

## AASTAJALAU

Sulev Oll

Tule ja joonista kevade lõhnu!  
Õrna sinist jääb hõljuma õhku.

Tule ja joonista sügise hingel!  
Vihm pillab lombile lustakaid ringe.

Tule ja joonista suvede radu!  
Suvi on kõikide värvide ladu.

Tule ja joonista talvede tuju!  
Talvel on lumememmede kuju.

Loo luuletuse kahele esimesele reale lihtne viis, kasutades JO, LE, MI, SO, RA astmeid.  
Laula selle viisiga kogu luuletust.

• ❄ • SÜGISÖÖL ON ÜHEKSA POEGA. ❄ •

Üks naine kurvastas alatasa. Kui kallas vihma, ootas tema pikisilmi päikest. Kui aga paistis päike, igatses tema vihma järele. Tark küsis naiselt: „Miks sa ilmaga iialgi rahul pole?“ Naine vastas: „Mul on kaks tüdart – üks töötab pesupesijana, teine vihmavarjumüüjana. Kui sajab, siis ei saa pesu kuivatada; kui päike paistab, ei osta keegi vihmavarje.“ Tark lausus: „Edaspidi tee nii: sajuse ilmaga mõtle vihmavarjumüüja peale ja ilusa ilmaga pesupesija peale.“ Sellest ajast saati rõõmustabki naine iga ilma üle.



# TAHAKSIN OLLA



Mõtisklevalt

Muusika ja sõnad Karin Muldma

1. Tuul pu-hub põl - du-del, tuul u-lub met - sa-des,  
 tuul ui-tab ur - gas-tes ja mu-re-sid po-le tal. Ma  
 ta - hak - sin ol - la tuul, koos te - ma - ga ui - da - ta  
 ur - gas-tes, ma ta - hak - sin ol - la tuul ja  
 mu - re - sid po-leks mul. mul, po-leks mul.

2. Vihm sajab majadel, vihm krabistab akendel,  
 vihm lirtsuub loikudes ja muresid pole tal.  
 Ma tahaksin olla vihm, koos temaga lirtsuda loikudes,  
 ma tahaksin olla vihm ja muresid poleks mul.

3. Päike paistab silmisse, päike sulatab südame,  
 päike pai teeb rohule ja muresid pole tal.  
 Ma tahaksin olla päike, koos temaga pai teha rohule,  
 ma tahaksin olla päike ja muresid poleks mul.

4. Tuul uitab urgastes, vihm lirtsuub loikudes,  
 päike pai teeb rohule ja muresid pole neil.  
 Ma tahaksin, tahaksin, tahaksin; tahaks uidata, lirtsuda, paitada.  
 Ma tahaksin, tahaksin, tahaksin, et muresid poleks mul, poleks mul.



# MIHKLIPÄEV

Vanarahva jaoks lõppes suvi 29. septembril mihklipäevaga. Selleks ajaks pidid kõik välitööd olema lõpetatud: vili koristatud ja loomad laudas. Mihklipäevaks tegi perenaine paremat toitu. Usuti, et kui mihklipäeval liha süüa, on pererahvas talvel õnnetuste eest kaitstud ja liha jätkub terveks järgmiseks aastaks. Üldiselt aga söödi liha vähe, peamine toit oli leib. Putru, suppi ja juurvilja nimetati leivakõrvaseks. Karjalapsed said mihklipäevast kooli minna. Pärast mihklipäeva käidi palju üksteisel külas ning peeti pidusid, kus lauldi, tantsiti ja mängiti.

## 4-löögiline ja 2-löögiline noot

TA-A-A-A

TA-A TA-A

o ja ■ on 4 pulsilööki

o ja ■ on 2 pulsilööki

## 4-löögiline ja 2-löögiline paus

TA-A-A-A

TA-A TA-A

Esita rütmiharjutus *guiro'l, cabasa'l või puu-agogo'l* ja ütle rütmisilpe kaasa.

4/4



**Pidekaar** – kaarekujuline noodikirja märk, mis ühendab ühel ja samal helikõrgusel asuvaid noote.

aeg.

4 + 2 = 6 pulsilööki

PIDEKAAR PEIDAB ENNAST  
PIDEVALT LAULUKAARE ALLA

# MIHKLIKUU

Mõnusalt

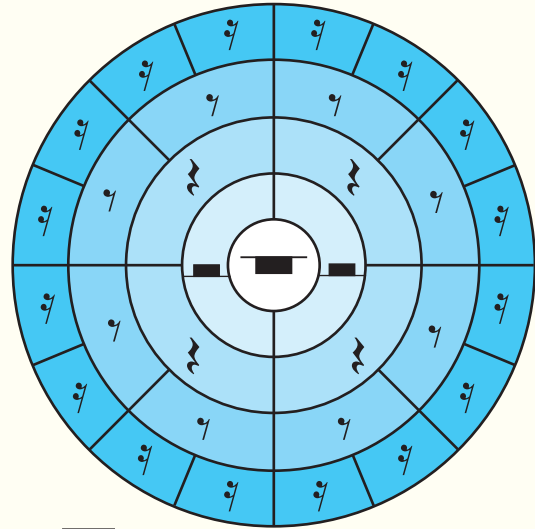
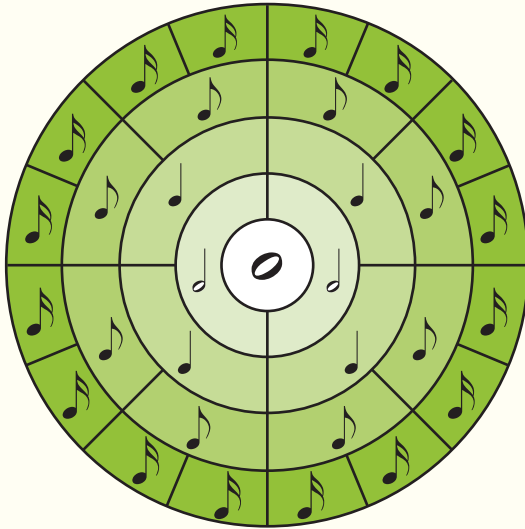
Muusika ja sõnad Anne Ermast

$\text{E}^\flat$   $\text{A}^\flat$   $\text{A}^\circ$   $\text{B}^\flat 7$   $\text{E}^\flat$   $\text{A}^\flat$   $\text{A}^\circ$   $\text{B}^\flat 7$   
 1. Sü - gis pu - hus puu - delt le - hed, kan - dis ae - da i - da - tuu - led.  
 2. Koo - li - ma - ja rõõm - salt kut - sub, uu - ed lau - lud, uu - ed ju - tud.  
 $\text{F}_m$   $\text{B}^\flat 7$   $\text{F}_m$   
 Rut - tu, rut - tu, oo - tab kool, sü - gis tead - mist juur - de  
 Te - re, sõ - ber, õ - pe - ta - ja, klas - si - vend ja koo - li -  
**Refrään**  
 $\text{B}^\flat 7$   $\text{E}^\flat$   $\text{C}_m$   $\text{A}^\flat$   $\text{B}^\flat 7$   $\text{E}^\flat$   $\text{C}_m$   
 toob. Mihk - li - kuu, jäl - le sü - gis käes, mihk - li - kuu,  
 ma - ja!  
 $\text{A}^\flat$   $\text{B}^\flat 7$   $\text{E}^\flat$   $\text{C}_m$   $\text{A}^\flat$   $\text{B}^\flat 7$   
 lü - he - maks jääb päev. Mihk - li - kuu, uu - e al - gu - se  
 $\text{E}^\flat$   $\text{C}_m 7$   $\text{A}^\flat$   $\text{B} 7$  |  $\text{E}^\flat$   $\text{C}_m 7$   $\text{A}^\flat$   $\text{B}^\flat 7$  |  $\text{E}^\flat$   $\text{C}_m 7$   $\text{A}^\flat$   $\text{B}^\flat 7$   $\text{E}^\flat$   
 aeg. aeg, uu - e al - gu - se aeg.






Jutusta, mida sina uult kooliaastalt ootad.  
 Milliseid hääli ja helisid võib kuulda igas koolimajas?

✂️ IGAL OINAL OMA MIHKLIPÄEV. ✂️

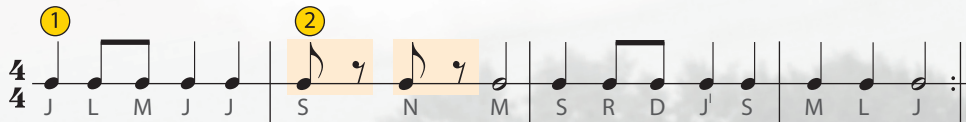
## HELIVÄLTUSTE JA PAUSIDE MUDELID



- tervenoot 
- poolnoot 
- veerandnoot 
- kaheksandiknoot 
- kuueteistkümnendiknoot 

-  tervepaus
-  poolpaus
-  veerandpaus
-  kaheksandikpaus
-  kuueteistkümnendikpaus

Esita harjutuse rütm.  
Laula astmenimede ja käemärgidega.  
Esitage harjutus kaanonina.



**Eeltakt** – mittetäielik esimene takt, mis moodustab koos lõputaktiga terve takti.

Laula astmenimede ja käemärgidega.





Plaksuta laulu rütmi ja ütle rütmisilpe kaasa.



## ME LÄHME RUKIST LÕIKAMA



Mõnusalt

Eesti mängulaul

1. Me läh - me ru - kist lõi - ka - ma, kes ta - hab vih - ku  
kõi - ta? Kas, ar - mas sõ - ber, ta - had sa ka mei - e selt - si  
hei - ta? Mi - na ot - sin ja si - na ot - sid ja  
i - ga - üks ot - sib o - ma. Mi - na leid - sin ja  
si - na leid - sid, kes hoo - le - tu, jääb il - ma.

2. Me lähme lina kitkuma,  
kes hakkab linu köitma?  
Kas, armas sõber, tahad sa  
ka meie seltsi heita?  
Mina otsin ja sina otsid, ...
3. Me lähme heina tegema,  
kes hakkab loogu võtma?  
Kas, armas sõber, tahad sa  
ka meie seltsi heita?  
Mina otsin ja sina otsid, ...
4. Me lähme lilli noppima,  
kes hakkab pärga köitma?  
Kas, armas sõber, tahad sa  
ka meie seltsi heita?  
Mina otsin ja sina otsid, ...

Uuri järele ja kirjelda, mida tähendab *vihku köitma, seltsi heitma, lina kitkuma, linu köitma, loogu võtma, pärga köitma*.  
Esitage laul koos mänguga (vt mängukirjeldus lk 22).



## Mängukirjeldus

(vt laul „Me lähme rukist lõikama“ lk 21)



Mängijaid peab olema paaritu arv. Paarilised liiguvad käest kinni hoides marsisammul ringis ühes suunas. Ilma paariliseta mängija jalutab ringi keskel. Sõnadega „Mina otsin ...“ hakkavad mängijad ühekaupa vabalt liikuma ja uut paarilist otsima. Sõnadega „Mina leidsin ...“ leiavad kõik mängijad peale ühe endale uue paarilise ning moodustavad uuesti ringi. Paariliseta jäänud mängija läheb ringi sisse ja mäng kordub.

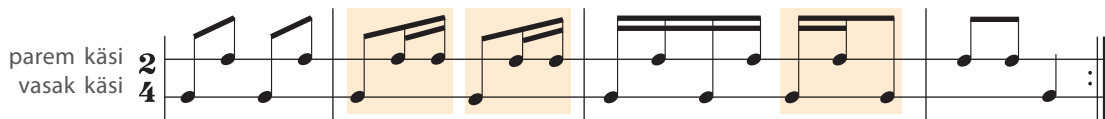
### UUED RÜTMIVORMID



Kõik need rütmivormid on 1 pulsilöögi pikkused:



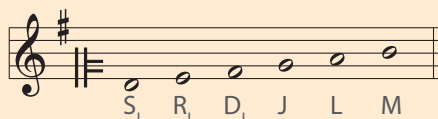
Esita harjutused ja ütle rütmisilpe kaasa.



Esita laulu rütm ja ütle rütmisilpe kaasa.



TI-TI-RI TA



Meeleolukalt

Muusika ja sõnad Eda Stern

1. *G* Ti - ti - ri, ti - ti - ri, ti - ti, ti - ti, tu - leb sü - gis mär - jalt, *D* ti - ti - ri, ti - ti - ri, ti - ti, ti - ti, *D7* kol - tund le - he - väl - jal. *G* Vär - vi - li - sed le - hed puu - del, *G7* see - ne - vih - ma kal - lab, *C* len - nul lin - nu - par - ved suu - red, *E7* e - si - me - sed hal - lad. *Am* *A7* *D7* *Löpp* *G* *D7* *G* Ti - ti - ri, ti - ti - ri, ti - ti, ti - ti, ti - ti - ri, ti - ti ta!

2. Ti-ti-ri, ti-ti-ri, ti-ti, ti-ti, sügis muutub talveks, ti-ti-ri, ti-ti-ri, ti-ti, ti-ti, toit ja viljad salves. Laulan härmas kasepuudest, õppimisest koolis, suusasõidust talvekuudel, kõigest, millest hoolin.
3. Ti-ti-ri, ti-ti-ri, ti-ti, ti-ti, laulan maikuu ilmast, ti-ti-ri, ti-ti-ri, ti-ti, ti-ti, kuldse päikse silmast. Laulu võin veel nurmenukust, sulisevaist vetest, kukulinnust, kes ei tuku, teile laulda ette.
4. Ti-ti-ri, ti-ti-ri, ti-ti, ti-ti, suvelaul läeb valla, ti-ti-ri, ti-ti-ri, ti-ti, ti-ti, vait ei olla malda. Meres ujumise mõnust, päevist matkateedel leian päiksesooje sõnu, jätan kõik nad meelde.
5. Ti-ti-ri, ti-ti-ri, ti-ti, ti-ti, laulan terved päevad, ti-ti-ri, ti-ti-ri, ti-ti, ti-ti, kõik, kes mind siis näevad, saavad aru, et mu laulus rõõmu on ja pinget, saavad aru, et ma laulu sisse panen hinge. Ti-ti-ri, ti-ti-ri, ti-ti, ti-ti, ti-ti-ri, ti-ti ta!

Leia laulutekstist liitsõnad ja plaksuta nende rütmi.  
Jutusta oma lemmiktegevustest eri aastaegadel.



**L**oomahääled ja linnulaul on looduse muusika lahutamatu osa. Samuti nagu loodus ja loomariik on lahutamatud inimese elust. Iidsetel aegadel küttis inimene loomi ja linde. Hiljem hakkas ta neid kodustama ning pidama lemmikutena.

Tihti on loomade ja lindude hääletsused inimese tegevusega seotud. Koer ulub haledalt, oodates oma peremeest. Lind tõuseb äreva kisaga lendu, kuuldes inimest lähenevat. Metslooma möire või mao sisin hoiatab varitseva ohu eest.

Kindlasti oskad sinagi näuguda nagu kass või kukkuda nagu kägu. Kas teadsid aga, et leidub loomi ja linde, kes suudavad matkida inimhäält? Kas sulle ei tundu, et loomadel leidub inimlikke iseloomujooni ja inimestel loomade näojooni?

Oma suhteid lindude ja loomadega ning nende hääletsusi on inimene jäädvustanud paljudes muusikateostes. Seepärast võime öelda, et looduse laulu taustal toimuks Muusikamaal justkui lakkamatu loomade karneval.



Esita laulu rütm ja ütle rütmisilpe kaasa.



## LOOMAD TÖÖL



Naljatiledes

Eesti rahvalaul

Unt o-li ul-lu, möek o-li vöö-l-la, ka-rul o-li kir-ves kaen-de-les-sa.

Unt oli ulja metsavahti, karu oli korva karjatseksi.  
Rebane oli Riia reiepappi, jänes oli järveneitsikene.

Loo laulule rütmi-ostinato ja mängi kaasa sobival rütmipillil.



Plaksuta laulu rütmi ja  
ütle rütmisilpe kaasa.



## LOOMARIIK

Humoorikalt

Muusika Igor Garšnek, sõnad Joel Sang

1. On var-sal var-sa a - ru ja lam-bal lam-ba pea.  
Nii o - le - ma see peab-ki, see kõik on vä - ga hea.  
Koer te - ge - ma peab koe - rust ja ahv võib ah - vi - da - ja  
te - da min - gi pär - dik ei to - hi trah - vi - da.

2. Sokk võib end sokutada,  
kult kultiveerida  
ja kana kokutada,  
juhtkirja veerida.  
Võib kergitada saba  
siin iga alamliik,  
sest loomariik on vaba.  
on tõesti vaba riik.



ÜHEL HOMMIKUL TEGID KÕIK LOOMAD KOERUST

Esita laul nii, et teed iga tegusõna alguses põlvepatsu.  
Mitu looma leiad laulust?

Väike poiss küsis oma indiaanlasest vanaisalt: „Miks on mõned inimesed heatahtlikud, hoolivad ja ausad, teised aga ahned, kurjad ja valelikud?“ Vanaisa vastas: „Igas inimeses elaks nagu kaks hunt: üks on tige, kade ja julm, teine aga armastav, truu ja õiglane. Ning nende kahe hundi vahel käib pidev võitlus.“ Poiss mõtles pisut ja küsis: „Aga kumb hunt siis võidab?“ Vana indiaanlane naeratas: „Võidab see, keda sa rohkem toidad.“

Mõtiskle, millist „hunti“  
sina toidad.

